

طرح اجمالی پایان نامه موضوع:

الهیات زیست محیطی اسلام با تأکید بر دیدگاه علامه جوادی آملی

تبیین مسأله

محیط زیست که سکونت گاه موجودات و بستر تکامل جسمی - روحی آنان است، به نوعی ضامن آسایش، بقا، امنیت، سلامت و استكمال مادی و معنوی بشر و نسل های آتی وی نیز می باشد. علیرغم اهمیت حیاتی و جایگاه برجسته آن در رشد و تعالی انسان، امروزه محیط زیست چنان دچار بحران شده است که فوری ترین نیاز آدمی در عصر حاضر را به خود اختصاص داده و بیشترین توجه عالمان دین، فلسفه، جامعه شناسی و اخلاق را به خود معطوف نموده است.

رشد بی رویه صنعت و تکنیک، علم گرایی افراطی و از بین رفتن ارزشها، سنتها، اخلاق و در رأس آنها تضعیف باورها و ظهور سودگرایی و محاسبه گرایی، تأثیر به سزایی در ظهور چنین بحرانی داشته است. آثار زیان بار بحران زیست محیطی از جسم آدمی فراتر رفته و روح و روان وی را مضطرب و پریشان نموده است، به گونه ای که خود بحران های عدیده زیستی و مشکلات ناشی از آنها را در پی داشته است.

نقش الهیات در کنترل بحران فراگیر زیست محیطی که از مهمترین دغدغه های بشر در دنیای معاصر می باشد، بس مهم و تأثیر گذار است. الهیات زیست محیطی از شاخه های مهم الهیات و ظهور کاربردی نقش آن در اجتماع می باشد که درصدد است با استفاده از سنن و منابع دینی و الگوهای الهیاتی، با تبیین نسبت میان خداوند و جهان هستی و تحلیل نقش و جایگاه انسان در رابطه با طبیعت، به ریشه یابی و چاره جویی بحران زیست محیطی بپردازد.

با توجه به نقش راهبردی دین اسلام در اصلاح باورها، بینش ها و نگرش ها و تنظیم روابط انسان و طبیعت و تعالی اخلاقی وی در راستای تکامل مادی و معنوی آنان، این مکتب، احیای دیدگاه قدسی به طبیعت را تنها راه برون رفت از بحران می داند.

علامه جوادی آملی با درک روزآمد از مسائل و نیازهای انسان معاصر و با استفاده از مبانی غنی دین مبین اسلام و حکمت متعالیه، و ارائه جایگاه انسان و طبیعت در جهان هستی و تبیین نسبت و رابطه آنان با یکدیگر، درصدد ارائه راه حلی مبتنی بر جهان بینی توحیدی برآمده اند. ایشان مهمترین عوامل بحران های زیست محیطی را غفلت از فاعل و غایت هستی، تغییر نگرش و بینش انسان به خلقت، و توجه او به طبیعت با عنوان ابزار و سرمایه می دانند و مهمترین راهکار را اصلاح جهان بینی وی و رفع جهالت مدرن ارزیابی می کنند.

در این تحقیق با روش تحلیلی - توصیفی و با استفاده از آثار آیت الله جوادی آملی و برخی دیگر از منابع کلامی و تفسیری، به بررسی این مسأله می پردازیم.

پیشینه تحقیق

پژوهش در خصوص الهیات محیط زیست تنها سه دهه قدمت دارد، مجموعه نه جلدی ادیان جهان و محیط زیست که در مرکز مطالعات ادیان جهانی دانشگاه هاروارد با همکاری بیش از ۶۰۰ محقق به انجام رسید، یکی از مهمترین آثار در این حوزه است که نهمین و آخرین کتاب از این مجموعه، به دیدگاه اسلام در خصوص محیط زیست اختصاص دارد. همچنین، علاوه بر کتب و مقاله هایی که در جهان غرب به مسأله بحران محیط زیست پرداخته اند، کتابهایی تحت عنوان "فلسفه و بحران محیط زیست" اثر ویلیام بلک استون و "آیا دیر شده است؟: الهیات محیط زیست" اثر جان کوب به پژوهش در این حوزه با رویکرد فلسفی اختصاص دارند.

متفکران مسلمان ایرانی معاصر نیز در خصوص الهیات محیط زیست به پژوهش پرداخته اند که حاصل آن، کتابهایی تحت عنوان "انسان و طبیعت" و "دین و نظم طبیعت" اثر سید حسین نصر و کتابی تحت عنوان "الهیات محیط زیست" اثر سید مصطفی محقق داماد می باشد.

علاوه بر آن، علامه جوادی آملی در کتب، مقالات و سخنرانی های متعددی دیدگاه الهیاتی اسلام را در خصوص محیط زیست تبیین نموده اند که از جمله آنها کتابهایی تحت عنوان "اسلام و محیط زیست"، "مفاتیح الحیاء"، "انتظار بشر از دین"، "رحیق مختوم"، "سروش هدایت"، "فلسفه حقوق بشر" و "تفسیر تسنیم" می باشد. همچنین مقاله ای تحت عنوان "مبانی و اهداف تربیت زیست محیطی از دیدگاه آیه الله جوادی آملی" در صدد است، با اشاره اجمالی به مبانی و لوازم نگرش توحیدی به هستی از دیدگاه علامه، برخی وظایف و مسؤولیتهای انسان نسبت به طبیعت در جهت آبادانی آن را بیان کند؛ اما منشأ و علل بحران های زیست محیطی در آن مطرح نشده و به راهکارهای حل بحران بسیار مختصر اشاره شده است.

سؤال اصلی

الهیات محیط زیست چیست و راهکارهای حل بحران های زیست محیطی از دیدگاه علامه جوادی آملی کدامند؟

سؤالهای فرعی:

- ۱- مبانی الهیات زیست محیطی اسلام از منظر علامه جوادی آملی چیست؟
- ۲- جایگاه محیط زیست و نسبت آن با هستی و انسان از نگاه علامه جوادی آملی چگونه است؟
- ۳- عوامل تخریب محیط زیست در نگاه الهیاتی علامه جوادی آملی چیست؟
- ۴- راهکارهای الهیاتی علامه جوادی آملی در حل بحران های زیست محیطی و چالش های آن چیست؟